

7. Klostermur og klosterhaver

Et kloster fremtræder for byens borgere ofte som et lidt mystisk og afsondret sted, og det, der først og fremmest bidrager til denne opfattelse af en lukket torneroseverden, er den høje klostermur, der omgiver institutionen. Sådan forholder det sig også med Roskilde Kloster.

Sortebrødrenes teglstensmur forsvandt sammen med det katolske kloster, og det blev derfor en af Margrethe Ulfeldt og Berte Skeels første opgaver at sikre deres nye stiftelse med et plankeværk omkring hele klostergrunden, som vist tidligere på Rach og Eegbergs maleri fra 1750. Beskyttet bag dette hegn lå den store klosterhave, eller rettere klosterhaver, for det nye jomfrukloster havde reelt flere haver. Der var den stands-mæssige, fine have mod nord, hvor klosterets frøkener kunne promenerer ugenert for nyfigne blikke. Denne have har haft mange forskellige udtryk og stilarter gennem tiderne. Først fransk barok og rokoko, inden de symmetriske anlæg og geometriske figurer blev afløst af den engelske stil med naturligt svungne stier.

Ud over den store klosterhave var der en køkkenhave og en have forbeholdt klosterforvalteren og hans familie samt en have til forpagtergården. Men det er først og fremmest haven forbeholdt klosterets frøkener, der har haft havearkitekternes opmærksomhed. De har gennem alle årene udarbejde haveplaner og tegninger, der er bevaret for eftertiden i klosterarkivet, og nu også i Fototeket. Udstrækningen af denne have var stort set uændret indtil 1954, hvor en del blev solgt fra til det nye bibliotek. Herefter skiftede haven igen karakter, idet en del af stierne og bedene forsvandt til fordel for et mere parkagtigt præg.

Fra plankeværk til tegl

Ud mod Algade har plankeværket været erstattet af en teglstensmur i mindst 150 år. Kammerherre Vilhelm Skeel skriver i sine optegnelser fra 1867: *"Siden 1850: I stedet for Plankeværk opført Muursteenshegn imod Roeskilde Adelgade og i Muren anbragt Jernstakitport og to Låger."*¹⁷⁹ Herudfra kan vi udlede, at muren mod Algade er opført før 1867. Faktisk kan vi indsnævre tidsrummet endnu mere, for vi har en øjenvidneberetning fra 1856, hvor kommandør Alexander Wilde efter hjemkomsten fra en rejse til Vestindien kører i hestevogn gennem byen på vej fra togstationen til Lindegården ved Gershøj.

Han beretter:

"Vel bænkedede og med Tøjet læsset satte vores Karosse Kursen hen mod Hestetorvet. Med Tungen lige i Munden passerede vi Rendetenen og svingede til venstre om ad Ahlgade for statelig at køre gennem hele Byen, der set fra Vinduerne kiggede efter Firspandet, Dagens Sensation. Til højre havde vi Roskilde adelige Frøkenkloster, hvis Damer ikke som nu skjulte sig bag en høj Mur. Vi så dem pusle i Haven, medens frøken Tillisch stod ude på Gaden, kyssede på Fingeren: Hils hendes nåde Grandmama. Jeg kommer på Mandag!"¹⁸⁰

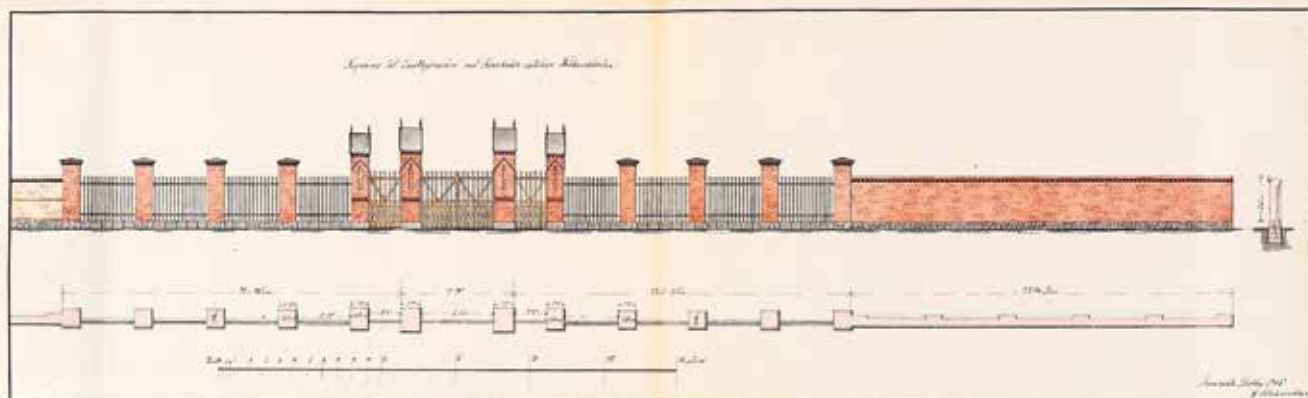
Muren i Algade er altså opført i perioden 1856-1867, sandsynligvis omkring 1866 i forbindelse med åbningen af den nye indgang ved Algade 31.

En pudsig historie knytter sig til beslutningen om overgang fra plankeværk til teglstensmur. Patronatet havde en overgang planer om at bygge et portnerskur til en plankeværksvogter på Currenborgs Plads i Sankt Peders Stræde, fordi klosteret var plaget af, at byens borgere gentagne gange stjal dele af plankeværket.¹⁸¹

I 1881 skulle det gamle plankeværk på nordsiden af grunden også erstattes med en solid teglstensmur. Muremester Schumacher lavede tegninger, der viser en mur opdelt i sektioner adskilt af integrerede murpillere og med et kampestensfundament mod havesiden. Heller ikke dette projekt blev realiseret umiddelbart, idet plankeværket ud mod Klosterhusstræde blev stående til op i begyndelsen af 1900-tallet som det ses på Louis Jensens maleri af Klosterhusene fra 1905. Først efter 1923 blev plankeværket erstattet af en mur efter 1881-modellen.¹⁸²

I forbindelse med opførelsen af Damernes Fløj udformede Jens Ingwersen et nyt indgangsparti til hovedporten i Sankt Peders Stræde med portsøjler, som vist på den skitse, han

Figur 113. Tegningen, dateret 1865, viser et ambitiøst projekt for en indkørsel med murpiller, gitterværk og lågeparti, men den samlede plan blev ikke realiseret i sin fulde udstrækning, hverken i Algade eller Sankt Peders Stræde. Sidstnævnte fik dog et indgangsparti med to midterpiller med låger på begge sider, som vist på 1865-modellen. Foto: Per Bay Lund/Roskilde Kloster. [N01].

kradsede ned på hjørnet af figur 92. Margrethe Ulfeldts og Berte Skeels våbenskjolde i farverne blå, hvid, rød, sølv og guld pryder nu igen den store smedejernsport efter en restaurering af såvel port som skjolde i 2020.

I forbindelse med opførelsen af biblioteket blev et stykke af klostermuren ud mod Dronning Margrethes Vej revet ned. I skellet ind mod klosteret er der nu dels biblioteksbygning og dels en ny mur. Det var dog ikke klosteret, men Roskilde Kommune, der var bygherren. Muren blev af samme højde som den eksisterende, men holdt i en stil, der matcher biblioteket.

I 1972 solgte man den røde vaskeribygning, og i løbet af sommeren fik civilforsvaret i Hillerød lov til at benytte bygningen som øvelsesobjekt, inden den forsvandt med et brag. Da støvet havde lagt sig, var der frit udsyn fra klosteret til den knap så charmerede bagside af ejendommene langs Algade. Køberne af vaskerigrunden forpligtede sig derfor til at bekoste opførelsen en ny mur i skellet mod klosteret, hvilket dog aldrig skete – måske på grund af det følgende.

Som nævnt, købte Roskilde Kommune Algade 31 og omdannede den tilhørende have til den nuværende "Klosterpark". Langs det nye skel lejede kommunen for 50-årsperioden fra 1. januar 1972 til 31. december 2021 et syv meter bredt stykke jord, hvorpå "Klosterstien" forløber, samt et lille stykke jord på Sankt Peders Stræde. Der pågår i skrivende stund genforhandling af lejeaftalen. Disse lejede områder er i dag

Figur 114. 1905. Klosterhusene og Klosterhusstræde som grusvej set mod øst, mens der stadig var plankeværk ind mod klosterhaven. Maleri af Louis Jensen. Roskilde Kloster.

Figur 115. Juelernes våbenskjold på hovedporten, idet Margrethe Ulfeldt var gift med Niels Juel. Renoveret 2021. H x B: 48 x 47 cm. Foto: Jakob Zeuner.

Figur 116. Skeelernes våbenskjold på hovedporten, selvom Berte Skeel var gift med Niels Rosenkrantz. Renoveret 2021. H x B: 48 x 47 cm. Foto: Jakob Zeuner.

Figur 117. Klostermuren på Dronning Margrethes Vej inden renovering og indsats mod graffiti. Foto: Søren Lyder Jacobsen/Roskilde Kloster.

en del af Kulturstrøget fra Domkirken over Stændertorvet, forbi Roskilde Museum og Roskilde Kloster til bibliotekets nye hovedindgang og Sortebrødre Plads. I den forbindelse blev klostermuren forlænget fra Sankt Peders Stræde-porten sydpå indtil Klosterstien og derefter i fire murpillers længde mod øst langs Klosterstien. Denne del af klostermuren opførtes i 1976. Resten af skellet ud mod Klosterparken og Algade markeres af en bøgehæk.

I 2012 tog en nabo til klosteret initiativ til en renovering af klostermuren. Den 235 meter lange mur var efterhånden kommet i en meget ringe forfatning. Den var revnet flere steder, fugerne smuldrede, skiferpladerne sad løse, og muren var overmalet med graffiti i en sådan grad, at der måtte gøres noget. Et par af Roskildes ildsjæle fik sammen med klosterforvalter Søren Lyder Jacobsen organiseret en indsamling, og pengene herfra sammen med en række fondsbevillinger gjorde det muligt at sætte et renoveringsarbejde i gang. I denne forbindelse blev de resterende top-skiferplader erstattet med vingeteg. Arbejdet med klostermursprojektet blev afsluttet i oktober 2013 til en samlet pris på 1,64 mio. kr. Kampen mod graffiti er desværre vanskeligere at få afsluttet.

Klosteret fornemmes ikke længere så afsondret fra omverdenen som tidligere, hvilket bl.a. kommer til udtryk ved, at bøgehækken fra 1976 op mod Algade er lav og på sin vis symboliserer, at klosteret i dag ikke er forbeholdt adelen og de højere rangklasser. Den lave hæk gør det nu muligt for byens borgere og gæster at få et indkig til de historiske bygninger, når de går ad Klosterstien. Et indkig, der nok for de fleste sender tankerne på langfart til fjerne og "romantiske" tider uden elektricitet og moderne hjælpemidler. Selvom der er et spænd på næsten 100 år mellem de ældste og de yngste dele af klostermuren, så fremtræder den som et harmonisk hele på trods af mindre forskelle, hvor røde sten, piller, murstensforbandt og vingeteg er karakteristiske arkitektoniske træk.